

УДК 78.04:615.851:37.013

<https://doi.org/10.31652/978-617-UAWCS-2025.55>**Н.Є. Кравцова**кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна

м. Вінниця

e-mail: kravtsova65@ukr.net**А.О. Дудіна**здобувач вищої освіти
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Українаe-mail: annadudina02122003@gmail.com**РОЛЬ МУЗИКОТЕРАПЕВТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Анотація. У статті аналізується роль музикотерапевтичних технологій у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва; розглянуто поняття та форми музичної терапії. Вивчається вплив засобів музичної виразності та музики на людину. Доведено важливість музикотерапії як здоров'язберезувальної технології.

Ключові слова: музична терапія, музикотерапевтичні технології, корекція здоров'я, вчитель музичного мистецтва.

Abstract. The article analyzes the role of music therapy technologies in the training of future music teachers; the concepts and forms of music therapy are considered. The influence of musical expression and music on a person is studied. The importance of music therapy as a health-saving technology is proved.

Keywords: music therapy, music therapy technologies, health correction, music teacher.

На сьогоднішньому етапі розвитку музичної педагогіки значна увага приділяється підготовці висококваліфікованих спеціалістів з глибокими знаннями, які в своїй професійній діяльності здатні використовувати інноваційні технології. Вони повинні вміло поєднувати знання з філософії, психології та музичної педагогіки для передачі учням накопиченого емоційного досвіду, формування музичних уявлень та розвитку музичної фантазії.

Ми вважаємо, що питання підготовки гуманістичної та творчої особистості залишається надзвичайно важливим. Воно полягає у формуванні свідомості та самосвідомості нового типу за допомогою музикотерапевтичних технологій у навчальному процесі. Ці технології сприяють оптимізації підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, забезпечуючи швидку передачу накопиченого емоційного досвіду учням в умовах індивідуальної обробки отриманої інформації. Це, в свою чергу, сприяє створенню нових оригінальних образів, розвитку комунікативних навичок, а також самореалізації та творчому підходу до вирішення завдань.

Підготовка майбутніх викладачів музичного мистецтва з використанням музикотерапії базується на вербальних і невербальних методах комунікації, а також на активації механізмів свідомого і несвідомого, включаючи інтуїцію. Це дозволяє здійснювати корекційний вплив. Зміст цього впливу сприяє розширенню емоційно-образної сфери учнів, формуванню художнього образу, діагностиці їхніх креативних здібностей, а також створенню педагогічно-артистичних ситуацій і усвідомленню ролі надсвідомого під час вирішення творчих завдань [6].

Проблема музикотерапії як методу підтримки та корекції здоров'я учнів стала предметом численних фундаментальних досліджень. С. Зайцева, В. Міщанчук, Л. Сливка та інші вказують на важливість використання музикотерапії для забезпечення учням

можливості зберігати своє здоров'я під час навчання в закладах загальної середньої освіти. Це сприяє розкриттю резервних можливостей учнів, покращенню їхнього психічного стану та ефективному засвоєнню навчального матеріалу. Музикотерапія також допомагає налагодити спілкування між викладачем і учнем, розвивати творчі здібності та формувати образне мислення, що є важливим у процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Окрім того, у наукових працях Л. Василевської-Скупої, Н. Кравцової та І. Швець розглядаються лікувально-педагогічні аспекти музики та вплив музикотерапії на емоційний стан як дітей, так і дорослих.

На нашу думку, музикотерапевтичні технології у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва є психічним, динамічним і комплексним процесом, що ґрунтується на взаємному впливі партнерів на підсвідомому рівні. У цьому процесі формуються та розвиваються нові музично-художні уявлення особистості, які раніше їй не були властиві. Рівень підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва за допомогою музикотерапевтичних технологій залежить від застосування таких нетрадиційних методів, як арт-терапія, герменевтичні підходи, мультимедійні програми, медитація та аутосугестія.

Ми вважаємо, що доцільно впроваджувати музичну терапію як один із видів арт-терапії в підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва. О. Фурса, О. Отич та В. Орлов зазначають, що музична терапія полягає у використанні музики для психокорекції негативних емоційних станів [5, с.185]. Вона може застосовуватися не лише в лікувальних цілях для вирішення різноманітних конфліктів, а й у процесі підготовки музичних фахівців, де інтеграція її елементів сприятиме самовираженню особистості (почуттів, станів, настроїв) через різні звуки та мелодії. Музична терапія включає слухання музики, її аналіз та імпровізацію, що створює діалог між викладачем і студентом, композитором, виконавцем і слухачем, а також між виконавцем та інструментом. Дослідження сучасної науки про вплив музики на людський мозок показали, що протягом історії не існувало жодного суспільства, яке могло б обійтися без музики.

В. Міщанчук вважає, що музика має потенціал захистити сучасну людину від небезпечних руйнівних процесів, які виникають унаслідок дисбалансу між зовнішнім і внутрішнім світами. Таким чином, музична терапія сприяє розвитку естетичних потреб особистості, самопізнанню, розкриттю індивідуальних можливостей, вирішенню проблем емоційної нестабільності, покращенню міжособистісних стосунків та подоланню кризових ситуацій у житті.

Для відкриття заблокованих каналів самовираження та повної адаптації в мистецтві Н. Кравцова, Л. Василевська-Скупа та І. Швець рекомендують застосовувати вокалотерапію та музичну імпровізацію [1; 3]. На їхню думку, кожна людина, залежно від свого внутрішнього стану та бажання самовираження, обирає той чи інший інструмент. В рамках комунікативного спілкування між суб'єктом і об'єктом у музично-педагогічній діяльності імпровізація сприяє розвитку синтетичних знань і вмінь, формуванню асоціативного та образного мислення, а також закладає основу для самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва.

У ході досліджень впливу різних подразників на органи чуття було виявлено, що звукові подразники мають найбільший вплив на емоційний стан людини. Такі елементи музичної виразності, як: висота, метроритм, темп, динаміка, лад, мелодія, способи звуковидобування, артикуляція та форма, значно впливають на людину. Дослідник К. Яцкевич розрізняє активну та рецептивну форми музикотерапії. Рецептивна музикотерапія використовується для зняття нервово-психічного напруження, досягнення катарсису та покращення комунікативних зв'язків. Активна форма музикотерапії, в свою чергу, передбачає відтворення, фантазування та імпровізацію на музичних інструментах або за допомогою голосу.

О. Фурса, О. Отич та В. Орлов у своїх дослідженнях, що стосуються використання елементів арт-терапії, підкреслюють можливість вирішення конфліктів та управління своїми емоціями через їх вираження в піснях або музиці [5, с. 188].

Відомо, що кожен звук має свою частоту вібрацій, так само як і кожна клітина людського організму має свій унікальний гармонійний і мелодійний ряд. Коли відбувається резонанс між вібраціями мелодій і вібраціями людини, це сприяє гармонізації свідомості та фізіологічних процесів людини. У своїх дослідженнях Г. Побережна зазначає, що, як Всесвіт має свої вібрації, так і кожна людина володіє певною частотою вібрацій. Коли вібрації людини резонують з вібраціями Всесвіту, вона отримує життєву енергію для виконання своєї місії. У цьому процесі музика може стати потужним інструментом, що допомагає усвідомити свою унікальність у безмежному Всесвіті, налаштуватися на певну частоту та досягти гармонії.

Варто зазначити, що музика надає людині можливість виразити всі внутрішні переживання та емоції, які виникають під час взаємодії з навколишнім світом. Композитори різних епох втілювали свої почуття в музиці. Наприклад, епоха бароко вважається «культурною постійною» багатьма поетами, музичними педагогами, психологами та мистецтвознавцями протягом історії мистецтва. Основною метою цього періоду є етичний вплив, який досягається через афектацію, колористичні ефекти (зміна різних звукових мас), живописний контраст світлотіні та динамічну композицію.

Сучасні композитори виражають свої внутрішні переживання, відчуження, думки та почуття за допомогою тих самих інструментів, які використовували Й. С. Бах, С. Бах, Антон Веберн та Олів'є Мессіан. Проте тепер їхня музика звучить зовсім інакше, по-новому. У сучасній музичній мові ми стикаємося з численними дисонансами. Науковці вважають, що консонанс є центром і конструктивною силою в класичній музиці, яка прагне зберегти сталість, тоді як дисонанс виступає деструктивною силою, що постійно намагається порушити цю рівновагу. Таким чином, ці твори нагадують натягнуту пружину, де одні сили прагнуть все деформувати, а інші – повернути до початкового стану, і в центрі відбувається боротьба між цими силами.

У музичній терапії ритм відіграє ключову роль, адже він настільки ж різноманітний, як і самі люди. Людина не зможе повноцінно відчувати музику, якщо не має чуття «власного ритму». Без розуміння агогіки та зосередження лише на ритмі виконання, музичний твір може звучати нудно і нецікаво. Щодо музики бароко та класики, багато дослідників вважають, що, незважаючи на зовнішню правильність і ритмічність, у цій музиці також можна насолоджуватися вільним звучанням і рухом мелодії. Отже, одним із завдань музикотерапії є досягнення балансу між цими двома полюсами для здобуття гармонії в душі.

Наведений матеріал дозволяє зробити такі висновки:

- використання музичної терапії в корекційно-розвивальній діяльності сприяє встановленню комунікативних зв'язків між учителем і учнем, викладачем і студентом, допомагає подолати міжособистісні конфлікти та гармонізувати внутрішній і зовнішній світи особистості;
- застосування активної форми музичної терапії, зокрема вокалотерапії та музичної імпровізації сприяє підвищенню виконавської майстерності та розвитку навичок самореалізації;
- вивчення та аналіз музики різних епох дозволяє підвищити естетичний рівень майбутніх учителів музичного мистецтва, а також формувати певні емоційні стани та образи;
- освоєння музикотерапевтичних технологій як засобу корекційно-розвивальної роботи з учнями відіграє важливу роль у підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Василевська-Скупа Л.П., Кравцова Н.Є., Швець І.Б. Музикотерапія як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності та гармонізації психоемоційного стану учнів в умовах воєнного стану. Мистецтво в культурі сучасності: теорія і практика навчання. Збірник наукових праць. Вінниця, 2023. Вип. 1. С. 7-13
2. Зайцева С.Б. Використання здоров'язберігаючих технологій на уроках музичного мистецтва. *Досвід роботи сучасного вчителя: практичні розробки та теоретичні надбання. Всеукраїнська науково-практична конференція*